

Dades del document

Investigador: Fabregat Palau, Gemma

Data de publicació: 2012-05-27

Descripció

Heinrich Heine (Düsseldorf 1797 - París 1856). Assagista, periodista, poeta i narrador. És considerat l'últim exponent del romanticisme alemany. Nascut en el si d'una família jueva, fill d'un modest comerciant, de jove és testimoni de l'arribada de l'imperi napoleònic, fet que despertarà en ell una profunda admiració que mantindrà viva al llarg de tota la seva vida per França, la Revolució i Napoleó. Gràcies al Codi Napoleònic, que equipara els drets dels jueus amb els de la resta de població, Heine pot assistir al Liceu i posteriorment encaminar la seva formació en la professió del pare a Frankfurt. El 1816 se'n va a viure a Hamburg per reprendre els estudis tutelat pel seu oncle Salomon Heine, un ric banquer; s'enamora de la seva cosina Amalie sense ser correspost i enceta la seva producció poètica. Dos anys més tard comença la carrera de dret a la Universitat de Bonn, on assisteix a les classes de literatura d'August Wilhelm Schlegel, i la continua a Berlín, on segueix les lliçons de filosofia de Hegel i assisteix a les tertúlies dels seguidors de l'escola romàntica. Durant els anys d'universitat publica *Tragödien nebst einem lyrischen Intermezzo* (*Tragèdies i un intermezzo líric*, 1823) i *Reisebilder* (*Retrats de viatges*, 1826-1831), entre altres. Amb l'arribada de la Restauració, que prohibeix als jueus ser funcionaris, Heine es converteix al cristianisme per integrar-se de ple en la societat alemanya.

El 1827 publica el *Buch der Lieder* (*Llibre de cançons*), els poemes del qual són musicats per Franz Schubert, Johannes Brahms, Franz Liszt o Robert Schumann, entre altres. És en aquesta obra on descobreix el seu propi estil: partir de la tradició romàntica per ironitzar-hi. Els últims volums de *Reisebilder* donen també testimoni de la singularitat d'aquest estil nou: Heine utilitza llenguatge periodístic per parlar d'una realitat complexa, de la transició entre una Alemanya ja desapareguda i una joveníssima Alemanya moderna. El caràcter liberal de les seves obres i de la Jove Alemanya, escola sorgida al voltant de la seva figura, l'obligaren a emigrar: el 1831 s'estableix a París i hi treballa com a corresponsal, descriu l'actualitat social des d'una perspectiva saintsimoniana i es converteix en divulgador de la filosofia alemanya amb *Zur Geschichte der Religion und Philosophie in Deutschland* (*Sobre la història de la religió i la filosofia a Alemanya*, publicat originàriament en francès el 1834) i *Die romantische Schule* (*L'escola romàntica*, 1836). La traducció francesa és

de 1883), on critica la independència de l'estètica romàntica respecte dels avatars polítics i socials de l'època i aposta per un nou art d'acord amb els nous temps.

Es casa amb Crescentia Eugénie Mirat, "Mathilde", l'any 1841. En aquesta dècada reprèn la producció poètica, destaquen *Atta Troll* (1843) i *Deutschland, ein Wintermärchen* (*Alemanya, un conte d'hivern*, 1844). Passa els últims vuit anys de la seva vida immòbil en un llit a causa d'una malaltia medul·lar, però això no li impedeix continuar exercint de poeta. El *Romanzero* (1851) recull la creació d'aquest darrer període.

Informació

La recepció de Heinrich Heine tant a Catalunya com a Espanya està marcada inicialment pel seu pensament, de caire liberal, i més tard per la seva poesia, que aconsegueix un notable ressò entre el públic de finals del segle XIX i principis del XX. Tot i que la popularització de la seva obra és força tardana a causa de la lenta arribada de la literatura alemanya, la producció lírica de Heine acaba influent personalitats rellevants de la vida literària catalana i espanyola.

El pensament alemany, poc conegut al llarg del segle XVIII, comença a difondre's a partir de la Guerra del Francès prenent com a base fonamentalment *De l'Allemagne* de Mme. de Staël i *Über dramatische Kunst und Literatur* d'August Wilhelm von Schlegel, ambdós de marcat caràcter conservador. En aquest marc, Andreu Fontcuberta introdueix a Catalunya el pensament de Heine, que juntament amb Victor Hugo i Alexandre Dumas esdevindrà un dels referents del romanticisme liberal. El 1835 i 1836 Fontcuberta publica sota el pseudònim d'Andrew Covert-Spring una sèrie d'articles plagiats *De l'Allemagne* de Heine (concretament del començament de *Romantische Schule*) especialment crítics amb la visió conservadora que presentava el llibre homònim de Mme. de Staël. Aquests articles apareixen a *El Propagador de la Libertad* (revista política de caràcter marcadament romàntic i liberal), on el mateix Fontcuberta exerceix d'editor i responsable de la publicació.

El 1841 apareix un estudi dedicat a donar notícia de poetes alemanys del segle XIX a la revista publicada a Madrid *Museo de Familias* (afí al discurs de Mme. de Staël i

August Wilhem Schlegel) de l'editor Bergnes de las Casas, peça clau de la recepció del Romanticisme. Al final d'aquest text s'hi troba una de les primeres referències a Heinrich Heine. La valoració que l'autor fa del poeta és molt positiva: en destaca la seva originalitat i bon humor i el considera pare d'una escola de poesia lírica que compta amb joves atrevits com a adeptes.

La revista *La Abeja*, també fundada per Bergnes de las Casas i concebuda com una eina de difusió de la literatura alemanya sense passar per la mediació francesa, torna a introduir Heine als lectors catalans a partir del 1862 a través de traduccions dels seus poemes. A l'igual que a *Museo de familias*, es deixa de banda la visió crítica de Heine en pro de la seva producció lírica (el fet que *La Abeja* sigui una publicació molt conservadora hi deu influir). El traductor de la majoria d'aquests poemes és Joan Font i Guitart.

A partir de mitjans del segle XIX la recepció de Heinrich Heine pren una nova volada: la revalorització que fa Mallarmé de la poesia no retòrica i la determinant influència que rep Gustavo Adolfo Bécquer del poeta alemany converteixen la producció lírica de Heine en un referent. Els poemes de breu extensió i llenguatge planer de Heine comencen a aparèixer en publicacions periòdiques d'ideologia variada en forma de traduccions, paròdies o mencions a la seva figura com a aures en aquesta nova estètica. El *Semanario Popular* i *El Museo Universal* són eines cabdals de la difusió de Heine a Espanya i un mínim de dotze monogràfics (pràcticament tots de poesia) apareixen a Barcelona entre l'any 1880 i el 1950, amb Teodor Llorente i Apel·les Mestres figurant entre els traductors. Entre altres, la revista *La Renaixença* dona a conèixer diverses traduccions de poemes de Heine i l'editorial en publica un llibre cap a l'any 1880; a principis del segle XX l'editorial Maucci de Barcelona publica també diversos poemaris de l'autor alemany.

El poemari que aconsegueix més difusió és *Das Buch der Lieder* (*El llibre de les cançons*, 1827), encara que la lectura que se'n fa no s'adiu amb la voluntat de l'autor. En aquesta obra Heine se serveix sovint del sarcasme o les dissonàncies per carregar contra la poesia alemanya canònica, d'acord amb la seva ideologia de trencament amb la tradició romàntica propugnada pels conservadors i com ja havia palesat als seus textos crítics. Aquest distanciament, però, no és captat pels lectors catalans i espanyols (entre ells Bécquer o Rosalía de Castro), que identifiquen Heine com un romàntic alemany més. La manca de coneixements sobre romanticisme

alemany, referent de què se serveix el poeta, és segurament un factor clau en aquesta interpretació errònia. Per evitar que el lector pugui interpretar equivocadament *Das Buch der Lieder*, Heine introdueix un pròleg a la segona edició defensant que tant la seva crítica com la seva lírica són fidels a un mateix discurs.

Gustavo Adolfo Bécquer, Rubén Darío, Rosalía de Castro o Juan Ramón Jiménez són exemples de l'impacte de Heine en la literatura espanyola. El cas de Bécquer és especialment rellevant, ja que esdevé un escriptor influent. En la difusió de Heine des de les editorials madrilenyes s'observen dues tendències clarament diferenciades: a partir dels anys 70 predominen clarament les traduccions de la seva lírica, mentre que cal esperar fins a la primera meitat de segle XX per trobar la resta de la producció en castellà.

La influència de Heinrich Heine entre els autors catalans és determinant a partir de *Drames et Fantaisies* de 1865 que descobreix Riera i Bertran: arran d'aquesta publicació la Jove Catalunya proposa a partir de 1871 el seu estil com a model d'una poesia catalana moderna. La mostra més evident n'és segurament Apel·les Mestres, que s'interessa pel líric alemany des de jove i n'assimila l'estil, publica sota la seva influència *Del llibre del Cor* (1874), *Cançons íntimes* i una secció de *Microcosmos* (1876), el 1887 escriu el poema "En la tomba de Heine" (tribut on mostra admiració i empatia pel difunt poeta) i el 1895 en tradueix *Lyrisches Intermezzo*.

L'any 1888 *L'Esquetlla de la Torratxa* considera el poemari *El llibre del cor* de Jaume Massó i Torrents seguidor de la lírica heiniana i becqueriana, i insereix el poemari *Cantos modernos* del també modernista Ramon D. Perés dins el trencament que Heine representa, entenent com a trencament un menor grau de retòrica i d'extensió. Alguns escriptors renaixencistes adopten també aquesta nova poesia: Jacint Verdaguer se serveix de la lírica de Heine per adaptar-la al seu propi estil. A més, Francesc Matheu és premiat als Jocs Florals de 1874 per la suit lírica "A una morta", inspirada en Bécquer i Heine, i deu anys més tard encara intenta imitar en alguns poemes de *Cançons alegres d'un fadrí festejador* les composicions del poeta alemany.

Al catàleg de la Biblioteca de l'Ateneu Barcelonès de 1874 hi apareixen 11 títols de

Heine pertanyents a l'edició d'obres completes de l'ed. Michel-Lévy frères (més tard Calmann Lévy). Aquesta quantitat d'obres el converteix en l'escriptor liberal amb més presència a la Biblioteca, i palesa també l'atenció que la Biblioteca prestava a l'actualitat literària. Al catàleg de 1891 s'hi troba un títol més, *Poemas lírics* (ed. Polo, 1878), regal del Ministerio de Fomento.

Bibliografia

Albert Lasiera, María. *Heine en España*. Tesi no publicada. Facultad de Filosofía y letras de la Universidad Complutense de Madrid, 1962.

Heine, Heinrich. *Relatos*. Introducción de Ana Pérez. Madrid: Cátedra, 1992.

Juretschke, Hans. "**Del Romanticismo liberal en Cataluña**". *Revista de literatura*, T. 6, nº 11-12 (1954).

Rukser, Udo. "**Heine in der hispanischen Welt**". *Deutsche Vierteljahrsschrift*. Vol. 30 (1956), p. 474-510.

Siguan, Marisa. "**Contraban d'idees: tres cales en la recepció de Heine**". En: *Professor Joaquim Molas: memòria, escriptura, història*. Barcelona: Publicacions Universitat de Barcelona, 2003, vol. II.